

Dr hab. Łukasz Fyderek
Instytut Bliskiego i Dalekiego Wschodu
Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych
Uniwersytet Jagielloński

Recenzja rozprawy doktorskiej Pana mgr. Dawida Sawy pt. Finansowanie organizacji terrorystycznych na przykładzie organizacji Hezbollah – diagnoza i ocena zjawiska.

Rozprawa doktorska mgr Dawida Sawy podejmuje istotną i nadal stosunkowo słabo zbadaną tematykę finansowania organizacji terrorystycznych. Praca zaprojektowana została jako studium przypadku jednej z najpotężniejszych organizacji tego rodzaju – libańskiego Hezbollahu. Autor wybrał interesującą, choć złożoną tematykę. Definiując problem badawczy autor przedstawił zamiar powiązania finansowania z działalnością terrorystyczną Hezbollahu. Zatem celem pracy była „próba powiązania procesu pozyskiwania przez Hezbollah środków finansowych z działalnością tej organizacji, rozumianej jako podmiot terrorystyczny.” Zauważyć należy na bardzo szerokie określenie problemu badawczego przez autora. Wykonanie tak szeroko nakreślonego zamierzenia badawczego nie powiodło się autorowi.

Mgr. Dawid Sawa podejmując się zbadania związków przyczynowych pomiędzy finansowaniem organizacji terrorystycznej a realizowanymi przez nią działaniami nie zaproponował modelu wyjaśniającego, w ramach którego wyjaśniłby relacje zachodzące pomiędzy tymi dwoma fenomenami. Brak modelu eksplanacyjnego stanowi istotną słabość rozprawy. Autor nie umieścił swoich dociekań w żadnym z paradygmatów nauk politycznych i stosunków międzynarodowych, a wykorzystane metody badawcze cechuje eklektyzm i niekonsekwencja. Słabość teoretycznego przygotowania rozprawy znalazła swoje odbicie w niedoskonałościach przyjętej metodyki.

Praca składa się z pięciu rozdziałów, wprowadzenia i zakończenia. Rozdział pierwszy poświęcony jest omówieniu zjawiska finansowania terroryzmu. Rozdziały drugi, trzeci i czwarty prezentują genezę Hezbollahu i jego dzieje w ostatnich dekadach XX i pierwszych dekadach XXI wieku na tle historii politycznej Libanu. Rozdział piąty natomiast poświęcony jest problematyce finansowania Hezbollahu. Rdzeń pracy stanowią rozdziały drugi, trzeci i czwarty mające charakter historyczny. Autor prezentuje w nich syntezę dziejów Hezbollahu, uporządkowaną w ogólnym zarysie wedle klucza chronologicznego. Prezentowana narracja nie jest jednak konsekwentnie prowadzona w ujęciu chronologicznym i towarzyszą jej dygresyjne odwołania do teraźniejszości lub spekulacje co do przyszłego biegu wydarzeń. Brak ciągłości narracji nie jest uzasadniony w tym przypadku zamysłem analitycznym – autor nie prezentuje powodów, dla których przerywa narrację omijając jedne wydarzenia, a koncentrując się na innych.

Największą słabość pracy stanowi język, którym operuje autor. Jest on bardzo nieprecyzyjny. Zdania które są dla czytelnika niejasne jest wiele – oto niektóre przykłady: „To co scala Teheran i Hezbollah poza walką z Izraelem jest wyrażone w szyizmie...” (autor miał zapewne na myśli, że szyizm stanowi

wspólną podstawę normatywną Islamskiej Republiki Iranu i Hezbollahu); „Charakter intencji operacji przeprowadzonej przez szefostwo Partii Allaha” (autor miał zapewne na myśli, że nie ma w literaturze informacji o celach operacji rozpoczętej przez przywództwo Hezbollahu); „Operacja Hezbollahu pokazała z jednej strony potężną wrogość sympatyków tego podmiotu do Izraela, co przejawiało się w radością wspomnianej operacji...” (autor miał zapewne na myśli fakt, że członkowie i sympatycy Hezbollahu wyrażali radość z sukcesów militarnych ugrupowania w walce z Izraelem).

W rozprawie znajdują się zdania zupełnie niezrozumiałe: „Do najistotniejszych należą: Brylew M, Liban Religia – Wojna – Polityka, gdzie chociażby było możliwe wykazanie uzyskania niepodległości Libanu...” (s. 11) lub „Jednak takie działanie ze strony podmiotu asymetrycznego jest celowe i ma na celu jednoczenie sobie określonych grup społecznych, często względem zewnętrznego wroga.” (s.22) – autor zapewne ma na myśli podmiot stanowiący źródło zagrożeń asymetrycznych, natomiast zupełnie niejasne jest znaczenie związku frazeologicznego „jednoczenie sobie” tzn. czy podmiot jednoczył te grupy przeciwko zewnętrznemu wrogowi? A może raczej zjednywał je dla siebie?

Powyższy cytat pokazuje też na nieprawidłowe używanie pojęć. W tym przypadku autor niewłaściwie korzysta z pojęcia „podmiot asymetryczny”. Na gruncie politologii nie funkcjonuje pojęcie podmiotu asymetrycznego, a cecha asymetryczności przyznawana jest zjawiskom takim jak zagrożenia lub konflikty, omawianych w ujęciach państwowcentrycznych. Asymetryczność jest więc cechą określonej relacji, a nie podmiotu. Analizowane w te perspektywie, organizacje takie jak Hezbollah noszą utrwaloną w literaturze przedmiotu nazwę podmiotów niepaństwowych.

Kolejnym przykładem niejasnego formułowania zdań i niewłaściwego korzystania z pojęć jest zdanie: „Oprócz planu działania Izraela warto podkreślić skład personalny, który zarządzał konfliktem Izraela z Hezbollahem w 2006 roku.” (s. 86). Ponieważ w kolejnych zdaniach autor kreśli krótką charakterystykę Szefa Sztabu Sił Obronnych Izraela (nazwanego niepoprawnie „dowódcą sztabu”), wnoszę, że autorowi chodziło o scharakteryzowanie głównodowodzącego siłami izraelskimi. Zwraca uwagę błędne użycie pojęcia „zarządzanie” zamiast „dowodzenie” oraz zawężenie „składu personalnego” do charakterystyki jednej osoby.

Innym z przypadków podobnych błędów dostarcza zdanie: „...Liban, gdzie Hezbollah funkcjonuje, jest i ma być przedłużeniem koncepcji wprowadzania prawa muzułmańskiego, będącego wykładnią funkcjonowania państwa także w Iranie” (s. 114). Zauważyć należy, że państwo nie może być „przedłużeniem koncepcji”, a rzeczownik „prawo” nie może stanowić „wykładni funkcjonowania państwa”.

W pracy zdarzają się także zdania tautologiczne, np.: „Interpretacja, czy to Izrael, czy raczej Hezbollah wygrali ten 34 dniowy konflikt jest uzależnione od punktu widzenia oraz od interpretacji wszelkich działań podejmowanych w tym czasie.” (s. 88). Takie wypowiedzi nie przynoszą nowych informacji i winny być unikane w tekstach naukowych.

Poza powyższymi błędami pracę cechuje stawianie tez, które są wzajemnie sprzeczne. Na przykład niejasne jest jaka jest zdaniem autora relacja między wojnami w 1982 i 2006 roku z perspektywy Hezbollahu. W jednym miejscu autor stawia tezę: „Istnieje prawdopodobieństwo graniczące z pewnością, że dla Hezbollahu wojna z 2006 roku była tylko przedłużeniem wojny z 1982 roku, a to oznacza, że protekcje przed inwazją południowej części Libanu, a więc nierozwiązanych spraw.” (s. 95). W innym natomiast twierdzi, że: „O ile w 1982 roku Hezbollah był częścią składową konfliktu zakończonego w 2000 roku, o tyle w 2006 roku był rzeczywistym graczem stawiającym opór wobec sił izraelskich.” (s. 94).

Powyższe sformułowania to jedynie wybrane przykłady niepoprawnie skonstruowanych zdań, które występują właściwie na każdej stronie recenzowanej rozprawy. Brak umiejętności poprawnego konstruowania zdań uniemożliwia realizację zasadniczego celu pracy naukowej jaką jest intersubiektywne poznanie. Jego warunkiem jest wszakże zdolność do jasnego i niepozostawiającego wątpliwości komunikowania myśli, tak aby zarówno autor, jak i czytelnicy mogli dzielić rozumienie opisywanych zjawisk.

Innym błędem popełnianym w pracy jest zestawianie zdań które nie pozostają ze sobą w związku logicznym. Na przykład: „Cel badania niniejszej rozprawy doktorskiej odnosił się do podłoża kulturowego, na którą ogromny wpływ ma religia oraz historycznego w kontekście powstania szyickiego Hezbollahu. Ten cel został osiągnięty, jako przedłużenie interesu Iranu, to właśnie w państwie ze stolicą w Teheranie szyici stanowią największą zbiorowość wiary muzułmańskiej.” (s. 150). Czytelnik próbujący podążać za tokiem logicznym rozprawy wnioskuje z powyższego przykładu, że „cel badania niniejszej rozprawy doktorskiej” „został osiągnięty jako przedłużenie interesu Iranu”. Zakładam, że celem badawczym było raczej opis i zrozumienie badanego zjawiska, a nie realizacja interesów danego państwa, a powyższe rozumienie nie jest zgodne z intencją autora. Wynika ono jednak z podstawowych błędów logicznych i gramatycznych popełnionych przez autora w konstrukcji wypowiedzi.

Baza źródłowa recenzowanej rozprawy jest nieadekwatna do zamierzenia badawczego. Autor nie korzysta z dostępnych w języku angielskim monografii i artykułów naukowych poświęconych Hezbollahowi oraz problematyce finansowania terroryzmu. Nadmiernie polega na publikacjach prasowych oraz źródłach internetowych. Efektem tego są m.in. błędy faktograficzne pojawiające się w pracy. Na przykład autor błędnie przedstawia status Farm Szebaa, kluczowego obszaru spornego w relacjach izraelsko-libańskich i izraelsko-syryjskich. Nadzwyczaj skromna prezentacja tego zagadnienia nie uwzględnia izraelskiej obecności militarnej na tym obszarze i oparta jest tylko na jednym źródle prasowym (s.91).

Część tez stawianych przez autora nie jest poparta argumentacją. Na przykład istotny wątek związany z udziałem Rosji w finansowaniu Hezbollahu nie został rozwinięty. Pomimo braku pogłębienia tego zagadnienia autor stawia tezę, że „Moskwa próbuje wciągnąć do walki z Ukrainą także bojowników Partii Allaha” (s. 100), nie podając żadnych dowodów na jej poparcie, poza jedną notatką prasową. Podobnie oceny zawarte w zdaniu „Baszszar al – Asad chciał kontynuować linię swojego ojca nie tylko względem Partii Allaha gdyż Hafiz al – Asad zostawił Syrię w dobrej kondycji geopolitycznej i geostrategicznej.” (s. 125) nie są poparte ani argumentacją ani odwołaniem źródłowym.

Inny kluczowy dla rozprawy wątek, dotyczący zewnętrznego finansowania Hezbollahu przez podmioty z Ameryki Łacińskiej również nie jest zaprezentowany w oparciu o adekwatny materiał źródłowy. Podrozdział o tej tematyce przygotowany został w oparciu o źródła prasowe i wywiady z polskimi badaczami problematyki. Autor nie sięgnął ani do naukowych opracowań anglojęzycznych dotyczących tego problemu ani do źródeł pierwotnych dotyczącej tej problematyki opublikowanych przez Departament Sprawiedliwości USA.

Nakreślone powyżej uwagi krytyczne nie stanowią wyczerpującej prezentacji błędów dostrzeżonych w rozprawie. Stanowią jedynie ilustrowany przykładami przegląd najpoważniejszych z nich. Na podstawie analizy pracy stwierdzam, że recenzowana rozprawa nie spełnia kryteriów zawartych w art. 187 u.p.o.s.w.i.n.. Autor nie zaprezentował w niej umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej oraz nie rozwiązał oryginalnie problemu naukowego. Ta negatywna ocena wynika przede wszystkim z faktu, że przedstawiony do recenzji tekst nie ma dwóch cech koniecznych dla

wypowiedzi naukowej: precyzyjnego korzystania z pojęć oraz logicznej konstrukcji zdań. Te dwa zasadnicze braki uniemożliwiają realizację celu intersubiektywnego poznania przedmiotu badań.

Inne poważne słabości pracy, to nieadekwatna baza źródłowa, brak teoretycznego ugruntowania rozważań, stawianie tez nieopartych argumentacją oraz błędy faktograficzne. Autor nie wykazał związków przyczynowych pomiędzy opisywanymi zjawiskami, a sam opis analizowanych fenomenów społecznych i politycznych jest nieprecyzyjny.

Kraków 3. 11. 2023

Dr hab. Łukasz Fyderek

